

پرسشنامه طلاق عاطفی

صفاری نیا و ادب دوست - ۱۳۹۰

اگرچه طلاق نوعی اعتراف علنی به شکست در زندگی زناشویی است و یکی از نمودهای عینی بحران در خانواده محسوب می‌شود (ساروخانی ۱۳۷۶)، اما نوع خاموش و پنهان آن از دید روان‌شناسان، جامعه‌شناسان، سیاستمداران، کارشناسان مسایل خانواده و به طور کلی پژوهشگران مخفی مانده است. طلاق عاطفی گونه‌ای جدایی و نوعی از طلاق است که در آن زوجین یکدیگر را به شدت منفی و کم‌ارزش ارزیابی می‌کنند، اما به دلایل گوناگون یا به علت وجود شرایط خاص، به زندگی زیر یک سقف ادامه می‌دهند (لوئیس^۱، ۲۰۰۶). پژوهشها نشان داده است که زوجین معمولاً بعد از گذشت ۳ تا ۵ سال از وقوع طلاق یک اقدام عاطفی به طور رسمی و قانونی نیز از یکدیگر جدا می‌شوند (گاتمن^۲، ۱۹۹۳)، اما گاهی طلاق عاطفی تا فوت یکی از دو طرف یا به عبارت دیگر پایان عمر زوجین ادامه می‌یابد. پدیده طلاق عاطفی یک مسئله چندبعدی است که به آسانی با از پیش تعیین شده و مشخص یا حذف چند عامل موجود قابل پیش‌گیری نیست و در واقع نمی‌توان برای حل و فصل این معضل، نسخه‌ای یگانه و از پیش تجربه شده ارائه کرد (بخارایی، ۱۳۸۶).

اگر چه تاکنون طی پژوهشهایی محدود به بررسی برخی علل جامعه‌شناختی، جمعیت‌شناختی و روان‌شناختی مؤثر در وقوع این پدیده پرداخته شده و بعضاً در میان این پژوهش‌ها به تبعات طلاق عاطفی نیز اشاره گردیده است، اما در میان پژوهشهای روان‌شناسی داخل کشور، جای خالی پژوهش‌های رسمی، گسترده و تخصصی در این زمینه کاملاً مشهود است. لازم به توضیح است که مفاهیم مرتبط با این مسئله نظیر تعارضات زناشویی، رضایت زناشویی، دلزدگی زناشویی و خیانت زناشویی در پژوهشهای خارج و داخل کشور بارها مورد بررسی قرار گرفته‌اند، اما تحقیقات گسترده روان‌شناسی تحت عنوان طلاق عاطفی، کمتر انجام شده است (مدرسی، زاهدیان و هاشمی محمدآباد، ۱۳۹۳). از جمله ابزارهای موجود در این رابطه می‌توان به مقیاس دلزدگی زناشویی پاینز^۳ (۱۹۹۶)، به نقل از ماداتیل و برشاف^۴ (۲۰۰۸)، مقیاس سازگاری دو عضوی اسپانیر^۵ (۱۹۷۶)، به نقل از شيفر و شوارز^۶ (۲۰۱۰)، پرسشنامه استعداد طلاق روزبلت^۷ و همکاران (۱۹۸۶)، به نقل از کلر، دوش و تیلور^۸ (۲۰۱۱) و مقیاس سازگاری گلاسر^۹ (۲۰۰۰) اشاره کرد. در پژوهشی که پروین، داوودی و محمدی (۱۳۹۰) انجام داده‌اند، دو بعد روانی (ذهنی)

1 - Lewis

2 - Gottman

3 - Pinez

4 - Madathil & Benschhoff

5 - Spanier

6 - Shiffer & Schwarz

7 - Rusbult

8 - Claire, Dush & Taylor

9 - Glasser

و رفتاری (عینی) برای طلاق عاطفی در نظر گرفته شده است. به علاوه مجیدی (۱۳۹۰) با استفاده از روش مبنایی علل ایجاد کننده طلاق عاطفی را توصیف کرده و رابطه میان طلاق عاطفی و طلاق رسمی توسط امیرمظاهری (۱۳۹۱) مورد بررسی قرار گرفته است.

با توجه به اهمیت مسئله خانواده و کارکردهای آن در جامعه، تشخیص به هنگام مشکلات و معضلات احتمالی به منظور پیشگیری از حاد شدن این مسائل، جلوگیری از گسیختگی خانواده و برطرف کردن مشکلات زوجین امری ضروری به شمار می‌رود (داوودی، اعتمادی و بهرامی، ۱۳۹۰). شواهد و استدلال‌های ارائه شده در بررسی این مسئله و همچنین شرایط فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی جامعه ایرانی در کنار پیچیدگی زندگی زناشویی به ویژه در کلان شهرهایی مانند تهران، افزایش معضلی به نام طلاق عاطفی در میان زوجین و سرانجام لزوم برآورد میزان دقیق و زمینه‌یابی موضوع و فقدان ابزار مناسب، موجب گردید تا نسبت به تهیه و ساخت ابزاری دقیق و استاندارد با توانایی اندازه‌گیری مؤلفه‌های اصلی طلاق عاطفی در میان زوجین به صورتی اقدام گردد.

روش تهیه

پرسشنامه طلاق عاطفی توسط صفاری‌نیا، ادب دوست و تقی زاده طراحی شده است. پرسشنامه مذکور پس از ساخته شدن، از نظر مفهومی و دقت به کارگیری کلمات معادل و جمله بندی مناسب توسط چند تن از متخصصان روان شناسی مورد مقایسه و بازبینی قرار گرفته است. برای رفع نواقص و ابهامات مفهومی و رسیدن به ترکیب بندی سلیس و کم نقص تر، پرسشنامه توسط ۴۰ معلم متأهل منطقه ۱۵ آموزش و پرورش تکمیل و از آنان خواسته شده تا نظرات خود و کلمات و نکات مبهمی را که احتمالاً مخاطب را دچار اشتباه می کند علامت گذاری کرده و توضیح دهند. این پرسشنامه بر روی ۴۵۰ زن و مرد تهرانی اجرا شده است.

نمره گذاری

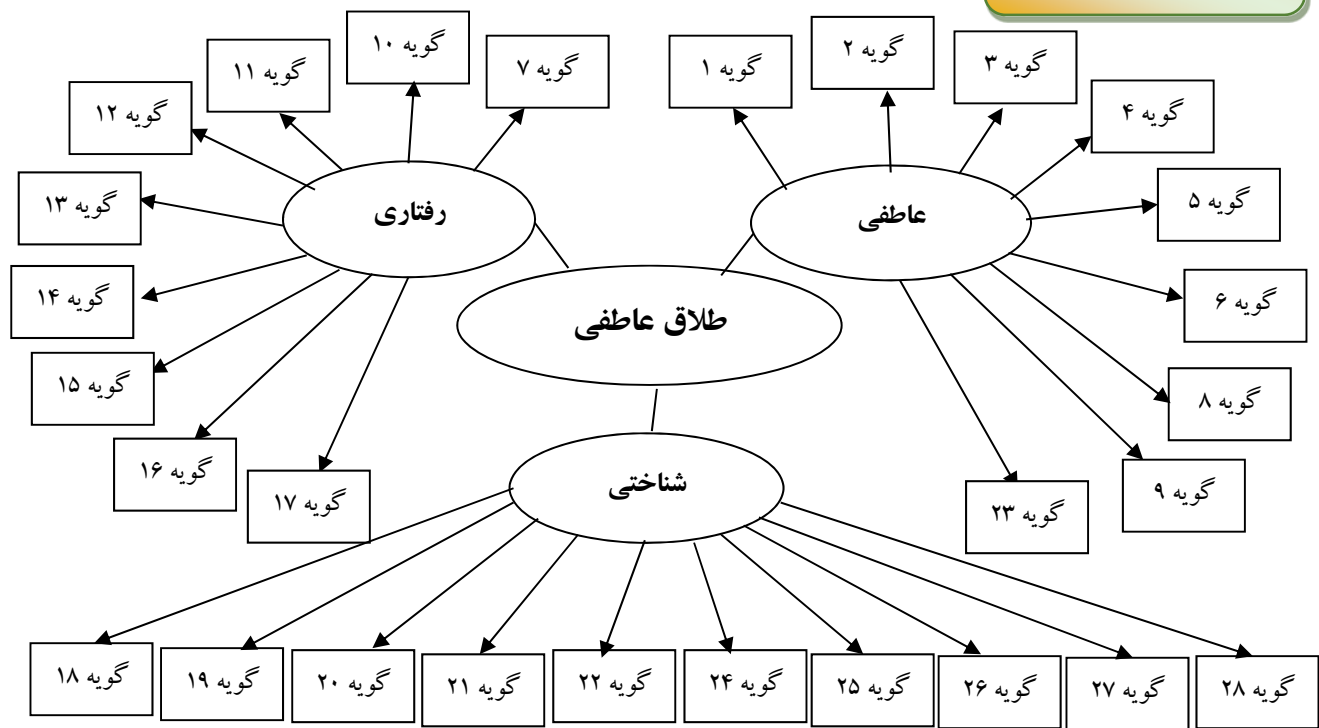
این پرسشنامه که از نوع مداد- کاغذی و خود گزارش دهی است، مشتمل بر ۲۸ گویه می‌باشد. گویه‌های ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۸، ۹، ۲۳ خرده‌مقیاس «عاطفی»، گویه‌های ۷، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷ خرده‌مقیاس «رفتاری» و گویه‌های ۱۸، ۱۹، ۲۰،

۲۱، ۲۲، ۲۴، ۲۵، ۲۶، ۲۷، ۲۸ خرده‌مقیاس «شناختی» را می‌سنجند. نمره‌گذاری گویه‌ها بر اساس مقیاس لیکرت پنج درجه‌ای به صورت «کاملاً موافق = ۵»، «موافق = ۴»، «تا حدی موافق = ۳»، «مخالف = ۲» و «کاملاً مخالف = ۱» انجام می‌شود. بنابراین، حداقل و حداکثر نمره کسب شده از این پرسشنامه به ترتیب برابر با ۲۸ و ۱۴۰ خواهد بود. لازم به ذکر است که گویه‌های ۱، ۴، ۵، ۸ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند.

پایایی و روایی

صفا‌رینیا و (....) پایایی کل پرسشنامه را با استفاده از روش بازآزمایی برابر با ۰/۹۱ و پایایی خرده‌مقیاس‌های عاطفی، رفتاری و شناختی را با استفاده از روش آلفای کرونباخ به ترتیب برابر با ۰/۹۵، ۰/۸۹ و ۰/۹۳ به دست آوردند که میزان رضایتمندی است. همچنین، تحلیل مؤلفه‌های اصلی (PC) از طریق چرخش واریماکس مؤید وجود سه عامل دارای ارزش ویژه بزرگتر از یک تحت عنوان «عاطفی»، «رفتاری» و «شناختی» بوده است.

ساختار عاملی

نمونه پرسشنامه

پاسخ دهنده عزیز:

این عبارتها را به دقت بخوانید و با انتخاب یکی از گزینه‌های زیر نشان دهید که آیا در مورد شما صدق می‌کند و یا خیر.

ردیف	عبارت	کاملاً موافق	موافق	تاحدی موافق	مخالف	کاملاً مخالف
۱	به همسرم علاقه‌مند هستم.					
۲	روابط من با همسرم سرد و بی روح است.					
۳	تمایلی به برقراری رابطه جنسی با همسرم ندارم.					
۴	اگر همسرم به مسافرت برود، برای او دلتنگ می‌شوم.					
۵	از زندگی زناشویی خود لذت می‌برم.					
۶	گاهی به رابطه عشقی دیگری فکر می‌کنم، اما رابطه زناشویی مانع می‌شود.					
۷	به خاطر فرزندانم به زندگی با همسرم ادامه می‌دهم.					
۸	اگر فرصت ازدواج مجدد پیدا کنم، باز هم همسر کنونی خود را انتخاب می‌کنم.					
۹	وقتی از همسرم دور هستم، احساس آرامش و آزادی بیشتری دارم.					
۱۰	برخی مسائل را از همسرم پنهان می‌کنم.					
۱۱	در یک خانه زندگی می‌کنیم، ما اتاق من از همسرم جداست.					
۱۲	من و همسرم در تخت خواب جداگانه می‌خوابیم.					
۱۳	مدتهاست که علیرغم داشتن توانایی جنسی، تحریک جنسی عمیقی را تجربه نکرده‌ام.					
۱۴	مکالمه من و همسرم به مسایل سطحی و روزمره، محدود شده است.					
۱۵	میزان مکالمات روزانه من و همسرم بسیار کاهش یافته است.					
۱۶	با فردی از جنس مخالف، رابطه برقرار کرده‌ام.					
۱۷	میزان تفریحات مشترک من و همسرم بسیار کاهش یافته است.					
۱۸	آخرین رابطه جنسی با همسرم را به خاطر ندارم.					
۱۹	میان من و همسرم احترام متقابل وجود ندارد.					
۲۰	من و همسرم در بیشتر مسائل زندگی مانند هم فکر نمی‌کنیم.					
۲۱	من و همسرم در مسائل اعتقادی، تفاهم نداریم.					
۲۲	سبک زندگی و شرایط خانوادگی من و همسرم با یکدیگر متفاوت است.					
۲۳	آرزوی زندگی با فرد ایده آل خود را دارم.					
۲۴	به ادامه زندگی زناشویی علاقه ندارم، اما به خاطر مشکلات اجتماعی و اقتصادی جدا نمی‌شوم.					
۲۵	از دواج خود پشیمان شده‌ام، اما جرأت جدا شدن ندارم.					
۲۶	علاقه من و همسرم متفاوت است.					

					بعد از ازدواج متوجه تفاوت‌های فرهنگی خود و همسر شدم.	۲۷
					بعد از ازدواج متوجه تفاوت‌های شخصیتی خود و همسر شدم.	۲۸

منابع

- امیرمظاهری، امیر مسعود. (۱۳۹۱). بررسی رابطه طلاق عاطفی با طلاق قانونی. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.
- بخارایی، احمد. (۱۳۸۶). جامعه‌شناسی زندگی‌های خاموش در ایران. تهران: پژوهش‌های جامعه.
- پروین، محمد، داوودی، علی، و محمدی. حسن. (۱۳۹۰). عوامل جامعه‌شناختی مؤثر در طلاق عاطفی بین خانواده‌های تهرانی. مجله تازه‌های پژوهش، ۶، ۴۰-۳۲.
- داوودی، زهرا، اعتمادی، عذراء، و بهرامی، فاطمه. (۱۳۹۰). رویکرد کوتاه مدت راه حل محور برای کاهش گرایش به طلاق در زنان و مردان مستعد طلاق. فصلنامه رفاه اجتماعی، ۴۳، ۳۰-۲۱.
- ساروخانی، باقر. (۱۳۷۶). طلاق: پژوهشی در شناخت واقعیت و عوامل آن. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- مجیدی، رویا. (۱۳۹۰). عوامل مختلف طلاق عاطفی در خانواده. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تهران. پ
- مدرسی، فریبا، زاهدیان، سیدحسین، و هاشمی محمدآباد، نذیر. (۱۳۹۳). میزان سازگاری زناشویی و کیفیت عشق در متقاضیان طلاق دارای سابقه خیانت زناشویی و فاقد سابقه خیانت زناشویی. ارمغان دانش، ۱، ۴۵-۳۵.
- Claire, M., Dush, M., & Taylor, G. (2011). Trajectories of marital conflict across the life course: Predictors and interactions with marital happiness trajectories. *Journal of Family Issues*, 33, 341-368.
- Glasser, W. (2000). *Choice theory, a new psychology of personal freedom*. New York: Harper Collins Publisher.
- Gottman, J. (1993). *Divorce in psychosocial perspective, theory and research*. New York: Lawrence Elbaum Publishers.
- Lewis, C. (2006). Family conflict in divorced and nondivorced families: Potential consequences for boy's friendship status and friendship quality. *Journal of Social and Personal Relationships*, 23, 45-63.
- Madathil, J., & Benschoff, J. (2008). Importance of marital characteristics and marital satisfaction: A comparison of Asian Indians in arranged marriages and Americans in marriages of choice. *The Family Journal*, 3, 222-230.

- Shiffer, A., & Schwarz, B. (2010). Spouses' demand and withdrawal during marital conflict in relation to their subjective well-being. *Journal of Social and Personal Relationships*, 28, 262-277.